Інша назва — Стиглі яблука на Спаса

Потому я не раз чекав ночі, однак дива не було. А тоді, давно, плив мідяний дзвін разом з першим обірваним прядивом бабиного літа. Святили яблука на спаса, у рясних пеленах довгих спідниць круглилися прозорі папіровки. Курила дорога від босих хлоп'ячих ніг, і осідав пил на гарячому, ще зеленому листі і ніби пруглушував мідяний відгомін дзвонів.

— Ти хрещений?

— А ти?

— Скажи спершу про себе.

Хрещений. Коли почалася війна, охрестили. Потайки від матері. Була якась .маленька кімнатка, по вузеньких стінах, не вміщаючись і виламуючись за вікна, надвір, метлялася величезна тінь з розпелеханою бородою, з піднятими догори руками:

— Бо ім'я отця і сина...

Бо ім'я страху чи во ім'я якоїсь надії — аби за щось зачепитись, аби за щось триматися коли не долонями, то думками — ану ж допоможе, ану ж виживе, ану ж не загине від голоду, від чорної напасті, від важкої хворості...

Якби вона запитала уночі, сказав би правду. А за дня — не міг. День мені здавався чимось неправдивим, зайвим, від якогось часу я чекав ночі, темені, день був настирливим, надокучливим гостем, котрого хотів би якнайскоріше спекатися.

У бабиній рясній пелені перекочувалися соковиті папіровки. Святили яблука на спаса. І я — хрещений, та невіруючий — упивався звуками церковного дзвону, гарячим запахом пилу, що спадав на спориш при дорозі, і на мідні дзвони, і на небо, воно ставало темнішим, хмарилося, наближався вечір, і мене обіймало терпке чекання.

На язиці вловлював смак соковитих папіровок, замішаний на запахові горіхового листя.

— Не хрещений...

— І я ні.

Старий горіх — і вгору, і навсібіч, на ньому рясно зелених недозрілих горіхів. Кора на дереві чиста, гладенька, відполірована, вона сидить на широкій гілляці, волосся їй по плечі, незаплетене й не перев'язане стяжкою, вона натирає долоні зеленим горіхом, долоні стають темно-бронзові, а обличчя в неї засмагле, теж мовби обтерте тим горіховим гіркуватим соком, і очі теж горіхового тону, і волосся, і пахне від неї горіховим листям, бо вона обриває з горіха листя й мне його у долонях.

А мене обіймає терпке чекання ночі, я не хочу дня, зблякли геть-чисто усі принади літа — і купання в ріці, і риба, й дрібненький пісок на березі, що пересіюється крізь пальці й сиплеться на засмаглі плечі, і воскові соти, які дід вийняв з вулика, густо заповнені медом, і скошена за хатою трава із вплетеними у покоси голівками ромену, і смак свіжого молока...

Я чекаю ночі. Аби вже чвиркнуло в дійницю те молоко. Аби вже баба зібрала нас до кухні, де дід набиває люльку тютюном,

де ми всі ледве вміщаємося на жовтавій, може, років сто тому струганій лаві, де пахне смаженими млинцями, які тягнуть з миски не менше семи пар похапливих дитячих рук.

Нас тут багато — баба сміється, що боїться часом не дорахуватися котрого. Нас привозять до баби з міста батьки — і вдають, що, звичайно, не залишать — на бабині руки чи не надто багато? — а баба сміється, бо знає, що всі зостануться, всіх збудуть на літо з рук — на її руки, всіх доглядатиме. Дівчатам рум'янком голову полоскатиме, а хлопцям дід лататиме черевики, на всіх стане молока, меду, млинців, і ми стрічаємо тут ледве не кожного літа когось нового — і самі не знаємо, з якого коліна рідня, бо одні — онуки, а інші вже правнуки, і раптом виявляємо, що хтось комусь — дядько, реготу повна хата, бо дядько молодший від племінника на яких півдесятка літ.

Старі не перечать, і ми літуємо собі, аж поки за нами не приїздять або ж не шлють телеграм з проханням вирядити додому. Тоді дід дістає десь коней, запрягає, везе аж за двадцять кілометрів до станції. І нема нічого кращого, ніж та подорож з дідом, запах його тютюну — то з диму хмари, коли б не було моєї люльки, то й дощ би не падав — а ти, онучку, галузка моя, а ти, онучку — то ніби я сам...

Я чекаю ночі, аби вже заповнили ночви водою раз, і вдруге, і втретє, щоб ми на ніч позмивали сліди дня і стерли пил. Аби зачинили на ніч віконниці, через котрі навіть удень ледве протискається вузеньке пасемце світла, а ніч — то стає ще темніше за тими віконницями, зачиненими знадвору. Аби вже простелили на колюче сіно рядна й поклали поверх великі подушки у квітчастих пошиванках — старим бракує ліжок, аби вкласти спати усі ті "галузки".

І аби вже тиша. І аби вже всі спали. Тоді я ще трохи чекаю, намагаюсь якось вгамувати биття серця, бо воно калатає так голосно, що може збудити цілий світ — тоді я зводжусь із простеленого на вимитій підлозі пахучого сіна — аби тільки не зашарудіти, бо те шарудіння ще голосніше од биття мого серця — і ступаю босими ногами так, аби не скрипіло — всього кілька кроків, я знаю, в потемках бачу, як вона лежить з розплющеними очима. І чекає. Я знаю, що вона чекає.

Дівчата сплять на широкому ліжку. Їх троє — вона не може поворухнутись, аби не збудити котроїсь, і від того таємниця стає ще гострішою.

Я мушу стати навколішки, вклякнути, як до молитви — тоді її рука, пропахла наскрізь духом горіхового листя, торкається мого волосся, обличчя, губ, плеча: пальці, легкі, як горіхове листя, ковзають по шиї, і серце мені видзвонює, наче мідяний дзвін на спаса.

Я ловлю губами її пальці, мов краплини дощу в спеку. Наважуюся сам випростати руку і торкнутись її плеча, її волосся, напоєного запахом горіха, нахиляюся над губами, що мають смак гіркого горіхового соку.

І чую — скоріше, вгадую по жаркому подиху біля вуха — ти мене любиш? Люблю,— видихаю їй також у саме вухо. І здається, що ті слова обпалюють, стає гаряче, серце на мить вмирає, ніби обірваний дзвін.

А потому раптом вона зсуває з себе простирадло — і мене засліплює од того видива, вона вся засмагла, наче горіх, а груди в неї — дві достиглі маленькі папіровки, і ніби зерня просвічується крізь них. По одному крихітному коричневому зернятку.

Я боюся дихнути. Я боюся поворухнутись, не відчуваю навіть, як мені затерпають коліна. Вона притягає— до себе мою руку і під долонею — прохолодне, тверде, маленький неподатливий горбочок — папіровка з гострим зернятком. Я торкаюся губами того зерня. Тобі холодно? — питає вона. Ні,— заперечую я, намагаючись утишити тремтіння, а вона — нехрещена, лукава і грішна — говорить: йди тепер, йди вже спати,— і кінчається моя молитва. І я вже знову чекатиму ночі, і не сниться мені інший сон опріч маленьких прозоробілих папіровок.

Вдень вона байдужа, спокійна, ковзає по мені поглядом так, якби я був кухлем, з якого вона п'є воду, чи лавою, чи столом. А я боюся звести очі, боюся стрітися з нею поглядом — а коли стрічаюся, то знову той самий однаково байдужий вираз — це мучить мене, вражає до болю, я дивуюсь — як вона вміє, як може так, і коли ж вона удає — тепер, вдень, чи вночі? Але навіть коли б удавала вночі — то мені дарма, нехай удає, аби тільки знову прийшла ніч, аби я захлинався тим горіховим запахом, тим шепотом, тим страхом і таємницею, тією хлоп'ячою молитвою до дива...

А сни не тільки мені одному снилися, бо — мружиться прехитре око одного з моїх троюрідних братів, він собі — то вже блюзнірство, певно! — перекушує зубами соковиту папіровку і говорить:

— Який мені сон приснився, коли б ви знали, який сон!

Затерпає мені щось у грудях, хоча брат не дивиться на мене; а вже збирається більше їх, тих хлопчаків і дівчаток, аби послухати сон, а той упивається своєю хитрістю, своєю підступністю, своїм відкриттям, він ніби й не дивиться на мене, але я відчуваю, що тільки мене й має на оці, а відступати нікуди, я не маю куди відступати, мушу слухати його сон, хоча

передчуваю наперед усе, що він має сказати. І ніяк не можу змусити його до мовчання, коли б раніше, коли б сам на сам, то можна було б щось зробити, і я шукаю її погляду, я ніби хочу знайти її підтримку — а вона, лукава і грішна, підганяє брата — то який же сон, оповідай! — і він говорить: мені приснилося, мовбито — і дивиться тепер на мене без найменшого жалю — встає вночі, як лунатик... І навколішки молиться... ха-ха-ха, а за ікону йому... ха-ха-ха... І тоді вона починає реготати, так голосно реготати, що той вже не мовить ані слова, вона регоче і крізь сміх ледве вимовляє: оце так сон, який же смішний сон, ніколи не чула, щоб таке снилося! Я б сама хотіла побачити такий сон — щоб як лунатик... І вона зривається з місця, і ніби продовжуючи перервану гру, б'є засмаглою долонею — тільки я знаю, яка може бути легка та долоня — б'є долонею сновидця по плечах — доганяй! — і вже ніхто не пам'ятає про сон, ситуація врятована, ніби усе гаразд — і тільки мені чомусь страшенно гірко, ніби топтали яблука — папіровки, а ми собі реготали з того. Біжу за нею, наздоганяю її і зазираю в очі, прикриті рудавою покривкою волосся: ти любиш мене? А ті очі дивляться на мене холодно, з крихтою здивування, з крихтою насміху; я люблю яблука, вони смачні — а тебе за що?— і потому додає: то он тому — сон снився, чуєш, то тільки сон снився, а більше нічого, зовсім нічого!

Я її вдарив по обличчю, верхня губа в неї відразу припухла, вона притулила до неї долоню, витираючи кров, усміхалася: а ти сильний! Який же ти сильний!— і я не насмілився уже наздоганяти, коли вона побігла геть, відгортаючи на бігу волосся на плечі.

Дід запрягав коней, аби відвезти її на станцію — вона сказала, що хоче вертати додому, і дід поглянув на притемнілі горіхові очі, на припухлу губу. І нічого не запитав, лиш взявся запрягати коней.

Потому я не раз чекав ночі, і була ніч, але дива вже ніколи не траплялося.